

Selkokielisten vuorovaikutuksen ohjeet kielenoppijan kanssa kommunikoimiseen

Seuraavat ohjeet on koottu Leealaura Leskelän *Selkokielisten vuorovaikutuksen ohjeet* -tekstin perusteella. Nämä ohjeet on julkaistu liitteenä kirjassa Leskelä, Leealaura & Lindholm, Camilla 2012: Haavoittuva keskustelu. *Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 6. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

1. Orientointi ja olosuhteet

- Tarkista ympäristön taustamelu ja rauhoita puhetilanne, jos se on mahdollista.
  - Taustahäly voi vaikeuttaa kieliainesten erottelua
- Orienteoi puhekumppani eli kerro, mitä seuraavaksi tapahtuu.
  - Pystytään ennakoimaan tulevia kommunikoinnin ja kielen keinoja
- Kiinnitä huomiota keskustelutilanteeseen ja sen erityispiirteisiin.
  - Eri tilanteet vaativat osallistujalta erilaista toimintaa.
  - Huom! Eri kielissä ja kulttuureissa tilanteisiin kohdistuu erilaisia odotuksia.

2. Kohtaaminen ja läsnäolo

- Muista tarkastella omaa toimintaasi vuorovaikutustilanteessa
  - Mutta älä liikaa, pyri löytämään kultainen keskitie.
  - Sopeuta kielenkäyttö puhekumppanille sopivaksi.
- Huolehdi, että myös puhekumppanisi saa tilaisuuden ottaa vastuuta vuorovaikutuksen sujumisesta.
- Anna puhekumppanille aikaa reagoida.
  - Liika kiirehtiminen voi vaikeuttaa vuoropuhelua ja passivoida puhekumppania.
- Kuuntele tarkasti ja ilmaise kiinnostustasi ilmein, elein ja palautteella.
  - Rohkaise puhekumppania käyttämään kieltä.
- Rohkaise toista ilmaisemaan mielipiteitään.

3. Vuorottelu

- Rohkaise ja tue puhekumppanisi aloitteita.
- Tue keskustelun etenemistä vuorotellen.
- Vastaa. Näin osoitat, että olet kuunnellut.
- Tee kysymyksiä, mutta vältä kuulustelua.
- Pidä huoli, että teistä molemmat pystyvät vaikuttamaan puheenaiheisiin ja keskustelun etenemiseen.
- Vaikeuksia tuottanut kohta selviää usein helpommin kysellen ja vuorotellen kuin luennoimalla.
  - Muistikapasiteetti kuormittuu vieraan kielen prosessoinnissa.
  - Tauot ovat tärkeitä.
  - Kyselyllä voi varmistaa ymmärtämistä.

4. Selkokielen puheen keinot

- Sanat ja lausumat
  - Yleinen, tuttu puhekielinen sanasto
  - Erikoiskielisten, abstraktien sanojen selittäminen. Konkreetti ilmaisu!
  - Ilmauksen ydinsanoja ja pääasiaa korostettava.
  - Toista vaikea sana, mutta varo maneerimaista toistoa.
  - Kokeile kiertoilmauksia, jos toisto ei auta.
  - Käytä kielikuvia vain harkiten, suosi yleisiä ja tavallisia sanontoja. Valmistaudu keskustelemaan niiden merkityksestä.
  - Puhu aikuiselle aikuisten kieltä.
- Kielen rakenteiden valinta
  - Suosi tavallisia puhekielen rakenteita.
    - Toisinaan kirjoitettu kieli voi olla helpompaa.
  - Suosi lauseita, joissa ilmaistaan tekijä. Konkreettisuus!
  - Vältä harvinaisia kielen rakenteita, joita esiintyy puheessa vähän.
- Puheenvuoron kokonaisrakenteen suunnittelu
  - Suunnittele etukäteen asian esitysjärjestys, etenkin toimintaohjeissa.
  - Lähde liikkeelle tutusta asiasta.
  - Älä puhu liian paljoa kerralla.
  - Muista antaa konkreettisia esimerkkejä.
  - Kiinnitä huomiota kysymyksesä muotoiluun.
    - Annatko vaihtoehtoja (esim. tämä vai tuo?) vai jätätkö sen avoimeksi (esim. kuka?).

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

- Jos vaikea vastata kysymykseen, voit kokeilla kysymyspolkua:
  1. Esitä avoin kysymys.
  2. Sitten vaihtoehtokysymys.
  3. Vasta lopuksi kyllä/ei -kysymys.

- Puheen prosodiset piirteet ja tauotus
  - Rauhallinen puherytmi.
  - Tauota puhettasi.
  - Korosta pääasioita painotuksella.
  - Selkeä intonaatio korostaa pääasiaa.
  - Normaali äänenvoimakkuus.

- Eleet ja ilmeet
  - Tue näillä puheesi sisältöä.
  - Osoita näiden avulla myös kuuntelua!

- Muut puhetta tukevat kommunikointimenetelmät
  - Voit hyödyntää osoittamista, piirtämistä, viittomista, kirjoittamista ym.

5. Ymmärryksen tarkistaminen ja korjaaminen

- Seuraa puhekumppanisi reaktioita ja mukauta kielenkäyttöäsi niiden mukaan.
- Korjaa väärinymmärrys, jos se vaikuttaa keskustelun etenemiseen.
- Käytä tavanomaisia puheen korjausaloitteita, jos et ymmärtänyt.
  - Esimerkiksi *mikä x? ai x vai?*

- Käytä suoria viittauksia omaan ymmärrysvaikeuksiisi.
  - Esimerkiksi *nyt en aivan ymmärtänyt.*

- Varo ylitulkittamista.
  - Kysy mieluummin suoraan.

- Älä teeskentele ymmärtäväsi, jos et ymmärrä.
  - Suojaa puhekumppanisi kuitenkin kasvojen menetykseltä.

